

Dva biografska leksikona

Nedavno su objavljena dva biografska leksikona – *Istarski biografski leksikon / Dizionario biografico istriano* (IBL/DBI) i *Biografski leksikon središnje Istre* (BLSI). Riječ je o kapitalnim djelima suvremenoga kulturnog i nakladničkog života Istarske županije. Na poticaj Istarske županije, odnosno njezina Upravnog odjela za kulturu i zavičajnost, 2018. godine pristupilo se izradi IBL/DBI-ja, a paralelno s njim radilo se i na BLSI-ju.

Biografsko i leksikografsko zanimanje u hrvatskoj tradiciji seže do 16. stoljeća, a sustavno je razvijeno u 19. stoljeću u radovima Šime Ljubića (*Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia*, 1856.), Ivana Kukuljevića Sakcinskog (*Slovník umjetnikah jugoslavenskih*, I–IV, 1858. – 1860.) te Milana Grlovića (*Album zaslužnih Hrvata 19. st.*, I–III, 1898. – 1900.). U novije vrijeme središnje djelo nacionalnoga karaktera predstavlja *Hrvatski biografski leksikon* (1989. – 2021.), koji je oblikovao temeljnu bazu podataka o značajnim osobnostima hrvatske i europske povijesti.

U Istri je prvu cjelovitu biografsku panoramu priredio Pietro Mattia Stancovich (1771. – 1852.) u djelu *Biografia degli uomini distinti dell'Istria* (1828. – 1829.). Njegova je pionirska inicijativa postavila temelje kasnijim istraživanjima i danas dobiva svoj suvremeni nastavak u dvama recentnim objavljenim leksikonima.

Istarski biografski leksikon / Dizionario biografico istriano

IBL/DBI, jednosveščano dvojezično izdanje, rezultat je višegodišnjega rada uredništva i autora biografskih natuknica o osobama koje su ostavile znatan trag na svim poljima ljudskoga djelovanja te su sudjelovale u životu Istre od najstarijih vremena do danas – u kontekstu njihova vremena, s opisom postignuća, ali i zabluda – svega onoga što je utkano u baštinu Istre i čini njezin identitet.

U Leksikonu je Istra definirana kao zemljopisni pojam koji u današnjoj geopolitičkoj situaciji obuhvaća područje od Milja do Kastva i Preluke. Osnovni se izbor natuknica temelji na onima iz *Istarske enciklopedije* (Zagreb, 2005.), koje čine oko 60 % ukupnoga broja, a 40 % natuknica napisano je posebno za ovaj Leksikon. To je doprinos gotovo 80 novih autora, većinom iz Istre, uz blizu 120 autora čije su natuknice preuzete iz *Istarske enciklopedije*. Korišteni su i tekstovi iz mrežne *Istrapedije*, koja se neprestano nadopunjuje i korigira.

Leksikon donosi 2262 biografske natuknice poredane abecednim slijedom prezimena. Obuhvaćene su osobe čiji je životni put završen do jeseni 2023., a dio nije uključen zbog nedostatka pouzdanih podataka. Redakcija je natuknica završena u studenome 2024. Publikacija ima 1032 stranice, dvostupačno podijeljene tako da se hrvatska i talijanska inačica prate grafički usporedno. Talijanski je prijevod u prosjeku 15 – 20 % dulji, pa je literatura navedena samo ispod hrvatskih natuknica, čime je broj redaka donekle uravnotežen. Literatura nije navedena uz sve natuknice jer enciklopedije i leksikoni sličnoga tipa, kao ni internetski izvori (zbog nestalnosti), nisu uključeni.

Izdavač je IBL/DBI-ja Čakavski sabor Žminj (naklada 500 primjeraka), a pripremu i tisak financirala je Istarska županija. Glavni je urednik akademik Robert Matijašić, izvršni urednik Josip Šiklič, a grafički oblikovatelj David Ivić.

Biografski leksikon središnje Istre

Biografski leksikon središnje Istre objavljen je krajem 2024. godine. Uvrštene su osobe koje su rođenjem, smrću ili obiteljskim podrijetlom vezane uz središnju Istru, koje su se ondje školovale, živjele i djelovale, istraživale ili na drugi način ostavile važan trag u povijesti. Uvršteni su samo oni čiji je životni put završen do ožujka 2024. godine.

Središnjom Istrom u Leksikonu se smatra područje Grada Pazina i Pazinštine, odnosno nekadašnje Općine Pazin, koje od 1992. čine grad Pazin i sedam općina: Cerovlje, Gračišće, Karojba, Lupoglav, Motovun, Sveti Petar u Šumi i Tinjan, te područje današnje Općine Žminj. Povijesno gledano, riječ je o prostoru koji je pripadao Pazinskoj knežiji (tal. *Contea di Pisino*, njem. *Grafschaft Mitterburg*), gospodarskom i političkom središtu austrijskoga dijela Istre u srednjem i novom vijeku.

Pazin je kao zemljopisno središte Istre bio odabran za središte hrvatskoga narodnog preporoda, pa je grad imao iznimnu kulturnu, političku i obrazovnu ulogu. Ondje su djelovale gimnazije na njemačkom, hrvatskom i talijanskom jeziku, Ženska učiteljska škola, Biskupsko sjemenište, Visoka teološka škola, a u Žminju je 1970. osnovan Čakavski sabor. Mnogi su istarski intelektualci ondje stekli obrazovanje, a Pazinština je dala niz znamenitih preporoditelja i kulturnih djelatnika.

BLSI na 468 stranica donosi 735 natuknica poredanih abecedno, ilustriranih s oko 600 fotografija (pretežito portreta, ali i pojedinih djela – slika, skulptura, kipova). Tekstovi su oblikovani prema uobičajenoj strukturi: naslovni podatci, životopis, opis rada i djelovanja, vrednovanje i literatura. Bibliografska je građa raspoređena u dvije skupine: Djela (pretežito knjige, a rjeđe radovi u periodici) i Literatura (osnovni izvori). Natuknice potpisuje pedesetak autora, a dio je preuzet iz enciklopedija, leksikona i *Istrapedije*.

Naklada BLSI-ja iznosi 500 primjeraka. Izdavač je Katedra Čakavskoga sabora za povijest Istre Pazin, a objavljivanje su pomogli Grad Pazin i općine Gračišće, Karojba, Lupoglav, Motovun, Sveti Petar u Šumi, Tinjan i Žminj. Glavni je urednik i autor većine natuknica Josip Šiklič, a grafički oblikovatelj David Ivić.

Objavom ovih dvaju leksikona istarska je kulturna javnost dobila dva kapitalna djela koja na sustavan način obrađuju biografsko nasljeđe Poluotoka. IBL/DBI donosi širok pregled osobnosti važnih za cjelinu Istre, a BLSI fokusira pozornost na središnji dio i njegovu povijesnu posebnost. Ova izdanja zajedno predstavljaju dragocjen doprinos očuvanju, vrednovanju i popularizaciji kulturnog identiteta Istre u nacionalnom i europskom kontekstu.

Josip Šiklič